

TÜRKİYE'YE GELEN VE TÜRKİYE'DEN GİDEN DOĞRUDAN YATIRIMLARDAKİ GELİŞMELER

Yurt dışına giden (ODI¹) ve yurt içine gelen (FDI²) doğrudan yatırımların nasıl seyrettiğini, ODI/FDI oranı üzerinden izlemek mümkün. Bu oran basit bir bölme işlemi ile elde edilse de, aslında Türkiye'nin yatırım ortamına ilişkin bir gösterge olarak alınmalıdır. Yatırımcıların kararları, iç pazarın cazibesi, hukuki düzenlemeler, işgücü maliyetleri, vergi yükleri, işgücünün sahip olduğu beceri seti ve siyasi – ekonomik istikrar gibi pek çok unsurdan etkilenmektedir. Örneğin işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve nitelikli işgücü bulmakta karşılaşılan zorluklar yatırımcıların üretim tesislerini daha düşük maliyetle ve daha katma değerli üretim yapabilecekleri yerlere taşımalarına neden olabilir. Buna karşın işveren maliyetlerinin düşürülmesi, mesleki eğitimde kalitenin artırılması veya mevzuattan kaynaklı sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik çabalar, yalnızca yurt içinde yerleşik kişilerin mevcut işlerini korumalarını ve yeni yatırımlara yönelebilmelerini değil, aynı zamanda yabancıların da yatırımları için Türkiye'yi tercih etmelerini sağlayabilir.

Bunların yanı sıra derecelendirme kuruluşlarının ülkelere ve o ülkedeki finansal kuruluşlara verdiği notlar da yurt dışındaki yatırımcıların bir ülkeye yapacakları yatırımlara ilişkin kararlarını etkileyen önemli göstergeler olarak ele alınmalıdır. Bu çerçevede, Haziran 2018 başında Fitch'in 25 Türk bankasını negatif izlemeye alması, Moody's'in de Türkiye'nin Ba2 olan kredi notunu önümüzdeki dönemin makroekonomik politikalara ilişkin belirsizlik barındırması gerekçesiyle izlemeye alması; takip eden aylarda da not indirimlerinin gelmesi Türkiye'nin yabancı yatırımcılar için cazibesini olumsuz yönde etkileyebilecek gelişmeler olarak değerlendirilmelidir. Fitch 13 Temmuz 2018'de Türkiye'nin kredi notunu BB+ seviyesinden BB seviyesine düşürmüş ve not görünümünü de "durağan"dan "negatif"e çevirmişti. Ağustos ayında ise Moody's (kredi notunu Ba2 seviyesinden Ba3

¹ ODI: Outward foreign direct investment. İlgili veri için Ödemeler Dengesi Bilançosu > Finans Hesabı > Doğrudan Yatırımlar > Net Varlık Edinimi alt kalemi kullanılmıştır.

² FDI: Inward foreign direct investment. İlgili veri için Ödemeler Dengesi Bilançosu > Finans Hesabı > Doğrudan Yatırımlar > Net Yükümlülük Oluşumu alt kalemi kullanılmıştır.

seviyesine, not görünümünü durağandan negatife olacak şekilde) ve S&P'nin (BB-seviyesinden B+ seviyesine olacak şekilde) not indirimlerinin açıklanmasıyla Türkiye yatırım yapılabilir ülke olmaktan biraz daha uzaklaştırılmış oldu. Son olarak 1 Ekim 2018'de Fitch, aralarında T.C. Ziraat Bankası AŞ, Türkiye İş Bankası AŞ, Türkiye Halk Bankası AŞ, Türkiye Garanti Bankası AŞ, Yapı ve Kredi Bankası AŞ gibi bankaların da olduğu 20 banka ve iştiraklerinin yabancı para cinsinden uzun vadeli kredi notunu düşürdü.

Sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek, ekonomideki güven ortamını iyileştirecek politikaların uygulanması, hukuk sisteminde normalleşmenin sağlanması hem Türkiye'nin kredi notlarının yükselmesi hem de yabancı yatırımcının Türkiye'ye olan ilgisinin artması için kritik önemdedir. Türkiye ekonomisinin yeniden güçlü büyüme patikasına yerleşebilmesi için yapılması gerekenler, bütün sektörlerde verimlilik artışını hedefleyen bir büyüme ve istihdam politikası vizyonu ile vakit kaybetmeden ortaya konulmalı, yapısal reform öncelikleri belirlenmelidir.

ODI/FDI ORANI UZUN DÖNEMLİ ORTALAMASININ ÜZERİNDE

ODI/FDI oranındaki yükseliş, yerleşiklerin yurt dışına yönelişinin, yabancıların yurt içine yönelişinden daha hızlı arttığını göstermektedir. Türkiye'de ODI/FDI oranının genel eğilimi 2002 yılından itibaren incelendiğinde yukarı yönlüdür. Ancak söz konusu orana dönemler itibarıyla bakıldığında, orandaki yukarı yönlü hareketin 2008'den sonraki yükselişten kaynaklandığı anlaşılmaktadır. 2002 – 2007 döneminde azalan trend, 2008'den itibaren yön değiştirmiştir.

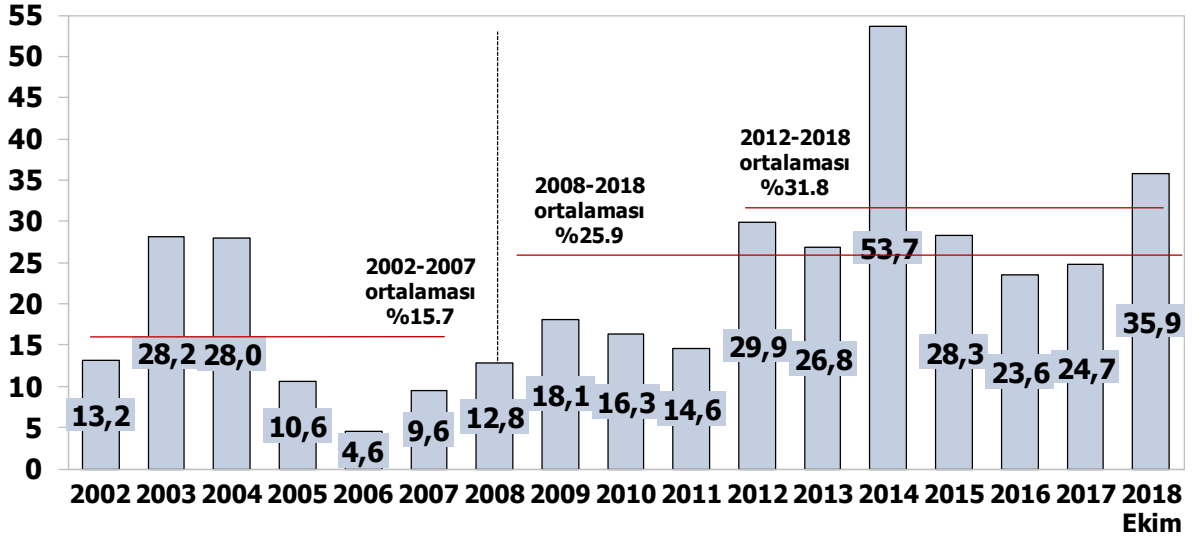
ODI/FDI oranı Ekim 2018'de %35,9 seviyesinde gerçekleşti.

2000'li yıllara kadar son derece düşük düzeyde ve neredeyse yatay bir seyir izleyen yurt içine yönelik doğrudan yatırımlar, 2003 yılından sonra canlanmış ve dalgalı bir seyir izlemeye başlamıştır. Ekim 2018³ itibarıyla, yabancıların yurt içine yönelik doğrudan yatırımı yaklaşık 10,7 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'den giden doğrudan yatırımlar ise daha yeni bir olgu olarak, 2002 yılından itibaren hızla yükselmiş ve Ekim 2018 itibarıyla 3,8 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır.

Doğrudan yatırımların yurt içi hâsılaya (GSYİH) oranına 2007-2017 dönemi itibarıyla bakıldığında, FDI/GSYİH oranının %3,3'ten %1,3'e düştüğü, ODI/GSYİH oranının ise %0,3 olarak değişim göstermediği görülmektedir.

Şekil 1, Türkiye'nin giden yatırımlarının gelen yatırımlara oranının uzun dönem ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. 2002-2018 döneminde ortalama %22,3 olan ODI/FDI oranı, Eylül 2018'deki %32,4 seviyesinden yükselerek, Ekim 2018 itibarıyla %35,9 seviyesine ulaşmıştır. Geçen yılın aynı dönemine (Ekim 2017'ye) göre ise söz konusu oranda 14,1 puanlık bir artış olduğu görülmektedir. 2017 yılı Ocak-Ekim ortalaması ile 2018 yılının aynı dönemini kıyasladığımızda da ilk on aylık ortalamanın 2018 yılında 2017 yılına kıyasla 7,5 puan daha yukarıda olduğu dikkat çekmektedir.

³ Ekim 2018 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

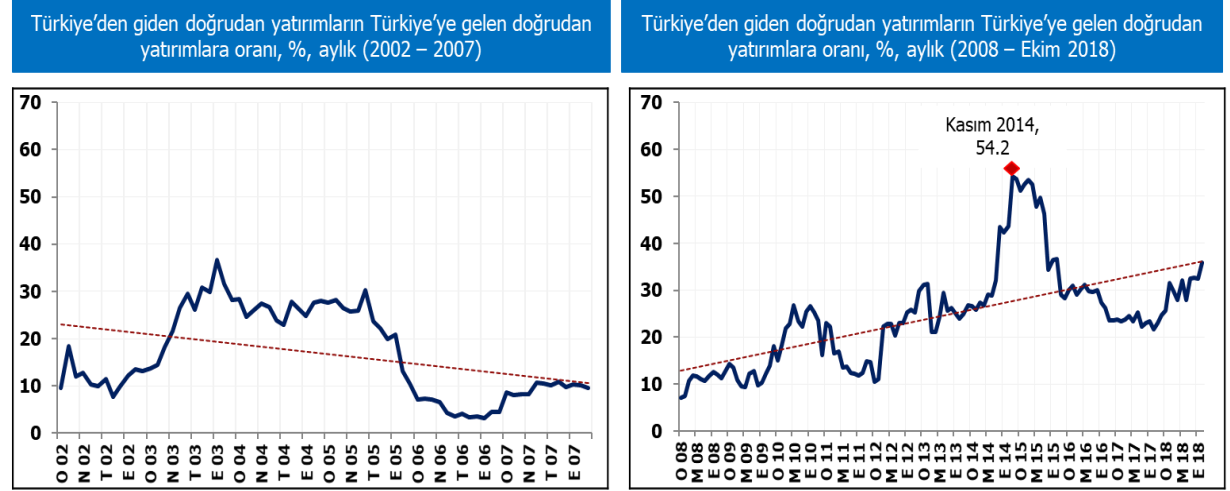
Şekil 1: Türkiye'den giden ve Türkiye'ye gelen yatırımların oranı, %, yıllık (2002-2018*)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*Ekim 2018 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

ODI/FDI oranı alt dönemler itibarıyla incelendiğinde, 2002-2007 dönemindeki azalan trendin, 2008-2018 döneminde yön değiştirerek artışa geçtiği dikkat çekmektedir. Söz konusu oranın bu dönemlerdeki ortalamasına bakıldığında 2002-2007 döneminde gerçekleşen %15,7'lik seviyenin, 2008-2018 döneminde %25,9'a, 2012-2018 döneminde ise %31,8'e yükseldiği görülmektedir.

Son yıllarda ODI/FDI oranında gerçekleşen bu yükseliş, bir yandan Türkiye'nin doğrudan yatırımlar için cazibesini kaybetmeye başladığını gösterirken, bir yandan da yurt içindeki yerleşiklerin yurt dışındaki fırsatları daha yakından takip etmeye başladığına işaret etmektedir. Yakın dönem (2012-2018) ortalamasının uzun dönem (2002-2018) ortalamasının yaklaşık 9,5 yüzde puan üzerinde olması, bu göstergiyi dikkatle izlemeye devam etmemiz gerektiğini de ortaya koymaktadır. (Şekil 1 ve Şekil 2)

Şekil 2: Türkiye'den giden ve Türkiye'ye gelen yatırımların oranı, %, (12-aylık kümülatif verilere göre)

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

Not: Kırmızı çizgiler trendi göstermektedir.

Veriler aylık frekansta incelendiğinde ise esas yükselişin 2014 yılı ikinci yarısında olduğu görülmektedir. Kasım 2014'te %54,2'ye ulaşarak zirve yapan ODI/FDI oranında izleyen aylarda düşüş gözlenmiştir. Kasım 2014'ten sonra FDI'n düzey olarak artmaya devam etmesine karşın ODI'da düşüş yaşanması 2015 yılında oranın hızlı bir şekilde düşmesine neden olmuştur.

Tablo 1: ODI ve FDI düzeyi, milyon ABD Doları

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
ODI	143	480	780	1.064	924	2.106	2.549	1.553	1.482	2.370	4.106	3.636	7.050	5.096	3.147	2.701	3.821
FDI	1.082	1.702	2.785	10.031	20.185	22.047	19.851	8.585	9.099	16.182	13.744	13.563	13.119	18.002	13.343	10.922	10.656
	13,2%	28,2%	28,0%	10,6%	4,6%	9,6%	12,8%	18,1%	16,3%	14,6%	29,9%	26,8%	53,7%	28,3%	23,6%	24,7%	35,9%

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri

*Ekim 2018 itibarıyla yıllıklandırılmış veri

Doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımı

2002-2018 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **giden doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımı**na bakıldığında Hollanda, Azerbaycan ve ABD'nin öne çıktığı görülmektedir. Bu dönemde yurt içindeki yerleşiklerin yurt dışında yaptıkları yaklaşık 43 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %28,5'i Hollanda'ya, %15'i Azerbaycan'a ve %12,9'u da ABD'ye gitmiştir. 2018 Ocak-Ekim dönemi için veriler incelendiğinde, 2017 yılının aynı dönemine göre yatırımların ülkelere dağılımı bağlamında ilk üç ülkede değişiklik olmadığı görülmektedir. 2018 Ocak-Ekim döneminde giden yatırımlar 884 milyon dolar artmış ve 3.394 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde yurt dışında yapılan doğrudan yatırımların ülkelere dağılımına bakıldığında Hollanda, ABD, İngiltere ve Almanya yatırımların öncelikli destinasyonları arasında yer almıştır. 2018 Ocak-Ekim dönemindeki 3.394 milyon dolarlık yatırımın %46,7'si Hollanda'ya, %22,8'i ABD'ye, %7,2'si İngiltere'ye ve %3,2'si Almanya'ya gitmiştir. 2017 Ocak-Ekim döneminde ise yatırımların sırasıyla ABD (%27,3), Hollanda (%24,7) ve İngiltere'ye (%10,1) gittiği görülmektedir. Tablo 2.

Tablo 2: Yurtdışında yerleşik kişilerin yurtdışındaki doğrudan yatırımlarının ülkelere göre dağılımı, %

2002-2018* kümülatif			2018 Ocak-Ekim		2017 Ocak-Ekim	
1	Hollanda	28,5%	Hollanda	46,7%	ABD	27,3%
2	Azerbaycan	15,0%	ABD	22,8%	Hollanda	24,7%
3	ABD	12,9%	İngiltere	7,2%	İngiltere	10,1%
4	İngiltere	5,9%	Almanya	3,2%	Azerbaycan	9,8%
5	Almanya	5,5%	İsviçre	2,3%	Almanya	5,6%
6	Malta	3,0%	Azerbaycan	1,5%	Birleşik Arap Emirlikleri	2,6%
7	Lüksemburg	2,8%	Bosna Hersek	1,2%	Cezayir	1,7%
8	Rusya	2,1%	Avusturya	1,0%	Bulgaristan	1,6%
9	İsviçre	2,0%	Malta	0,9%	İsveç	1,3%
10	İrlanda	1,7%	Fas	0,9%	Kazakistan	1,3%
11	Kazakistan	1,2%	Rusya	0,8%	İsviçre	1,1%
12	Avusturya	1,1%	İtalya	0,8%	Fransa	0,9%
13	Irak	1,0%	Lüksemburg	0,6%	İtalya	0,9%
14	İtalya	1,0%	İspanya	0,6%	Lüksemburg	0,9%
15	Birleşik Arap Emirlikleri	0,9%	Yunanistan	0,6%	Portekiz	0,9%
Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		43.309	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		3.394	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$
						2.510

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Ekim 2018 itibarıyla

Not: 1)Gölgeli satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan ülkeleri temsil etmektedir. 2) Tabloda yer alan yatırımlar ODI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. ODI, *Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye)* ve *Net Diğer Sermaye* alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların bölgesel dağılımına yer verilmektedir.

2002-2018 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **gelen doğrudan yatırımların ülkelere göre dağılımına** bakıldığında Hollanda, ABD, Avusturya, İngiltere ve Almanya'nın öne çıktığı görülmektedir. Bu dönemde yurt dışındaki yerleşiklerin yurt içine yaptıkları yaklaşık 152,9 milyar dolarlık doğrudan yatırımın %16'sı Hollanda'dan, %7,6'sı ABD'den, %6,9'u Avusturya'dan, %6,7'si İngiltere'den ve %6,2'si Almanya'dan gelmiştir. 2018 Ocak-Ekim dönemi için veriler incelendiğinde, 2017 yılının aynı dönemine göre ülke sıralamasında farklılaşma olduğu görülmektedir. 2018 Ocak-Ekim dönemi verilerine göre gelen yatırımlar yaklaşık 1,5 milyon dolar azalmış ve 4.787 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. 4.787 milyon dolarlık yatırımın %12,1'i Hollanda'dan, %10,3'ü İtalya'dan ve %9,4'ü Avusturya'dan gelmiştir. 2017 Ocak-Ekim döneminde ise yatırımların sırasıyla Hollanda (%24,9), İspanya (%23,1) ve Azerbaycan'dan (%7,9) geldiği görülmektedir. Bunun yanı sıra 2017 yılına kıyasla 2018 yılında ilk üçte yer alan ülkelerin gelen toplam yatırımlar içindeki payının %55,9'dan %31,7'ye düştüğü de dikkat çekmektedir. Tablo 3.

Tablo 3: Yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içindeki doğrudan yatırımlarının ülkelere göre dağılımı, %

2002-2018* kümülatif			2018 Ocak-Ekim		2017 Ocak-Ekim	
1	Hollanda	16,0%	Hollanda	12,1%	Hollanda	24,9%
2	ABD	7,6%	İtalya	10,3%	İspanya	23,1%
3	Avusturya	6,9%	Avusturya	9,4%	Azerbaycan	7,9%
4	İngiltere	6,7%	İngiltere	7,6%	Avustralya	7,3%
5	Almanya	6,2%	Azerbaycan	6,8%	Avusturya	4,7%
6	Lüksemburg	6,1%	ABD	6,0%	Almanya	4,0%
7	İspanya	6,0%	Lüksemburg	6,0%	Belçika	3,6%
8	Belçika	5,6%	Almanya	6,0%	Japonya	3,0%
9	Fransa	4,7%	Fransa	5,2%	İngiltere	2,7%
10	Yunanistan	4,5%	Danimarka	3,9%	ABD	2,2%
11	Azerbaycan	4,1%	Hong Kong	3,5%	İtalya	1,9%
12	Rusya	4,1%	İspanya	3,3%	Çin	1,8%
13	Birleşik Arap Emirlikleri	2,8%	Katar	3,3%	Katar	1,7%
14	İtalya	2,3%	Kuveyt	3,0%	Fransa	1,7%
15	Japonya	1,7%	Norveç	2,3%	Lüksemburg	1,4%
Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		152.889	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		4.787	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$
						6.269

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Ekim 2018 itibarıyla

Not: 1)Gölgeli satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan ülkeleri temsil etmektedir. 2) Tabloda yer alan yatırımlar FDI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. FDI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye), Net Diğer Sermaye ve Net Gayrimenkul alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların bölgesel dağılımına yer verilmektedir.

Doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımı

2002-2018 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **giden doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımına** bakıldığında bu dönemdeki yaklaşık 43 milyar dolarlık yatırımın %55,4'ünün sınai sektörlerde, %44,2'sinin hizmetler sektöründe ve %0,4'ünün de tarım sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. Alt sektörler itibarıyla öne çıkan sektörler incelendiğinde ise aynı dönemde giden doğrudan yatırımların %27,5'inin madencilik ve taşocakçılığı, %10,5'inin ise holding şirketlerinin faaliyetleri sektörlerine yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Finans ve sigorta faaliyetleri (%18,4) öne çıkan diğer sektörlerdendir. "Holding şirketlerinin faaliyetleri", finans ve sigorta faaliyetleri içinde en büyük paya sahip olan alt sektördür. Toplam finans ve sigorta faaliyetleri sektöründeki doğrudan yatırımın %57'si holding şirketlerinin faaliyetlerinden oluşmaktadır.

Giden doğrudan yatırımların sektörel dağılımına daha yakın bir dönem için bakılırsa, 2018 Ocak- Ekim dönemindeki 3.394 milyon dolarlık doğrudan yatırımın %54,9'u hizmetler sektöründe (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 1,2 yüzde puan azalış), %44,6'sının da sınai sektörlerde (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 1,2 yüzde puan artış) gerçekleşmiştir. Alt sektörler itibarıyla bakıldığında 3.394 milyon dolarlık giden doğrudan yatırımın %22,1'inin holding şirketlerinin faaliyetleri sektöründe, %19,4'ünün madencilik ve taşocakçılığı sektöründe ve %11,3'ünün de gayrimenkul faaliyetleri sektöründe gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bir önceki yılın aynı dönemine bakıldığında ise %32,5'lik pay ile madencilik ve taşocakçılığı sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Tablo 4.

2002-2018 dönemini kapsayan kümülatif verilere göre **gelen doğrudan yatırımların sektörlere göre dağılımına** bakıldığında bu dönemdeki yaklaşık 152,9 milyar dolarlık

yatırımın %61,7'sinin hizmetler sektöründe, %37,9'unun sınai sektörlerde ve %0,4'ünün de tarım sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. Alt sektörler itibarıyla öne çıkan sektörler incelendiğinde ise aynı dönemde gelen doğrudan yatırımların %26,6'sını parasal aracı kuruluşların faaliyetleri ve %11,8'inin de elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörlerine yönelik olduğu dikkat çekmektedir. "Parasal aracı kuruluşların faaliyetleri", finans ve sigorta faaliyetleri içinde en büyük paya sahip olan alt sektördür. Toplam finans ve sigorta faaliyetleri sektörüne gelen doğrudan yatırımların %78,1'i (toplam gelen doğrudan yatırımların ise %26,6'sı) parasal aracı kuruluşların faaliyetlerinden oluşmaktadır. Gelen doğrudan yatırımların sektörel dağılımına daha yakın bir dönem için bakıldığında, 2018 Ocak-Ekim dönemindeki 4.787 milyon dolarlık doğrudan yatırımın %55,4'ünün hizmet sektöründe (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 23,2 yüzde puan azalış), %44,2'sinin de sınai sektöründe (bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 23,2 yüzde puan artış) gerçekleşmiştir. Alt sektörler itibarıyla bakıldığında sırasıyla, parasal aracı kuruluşların faaliyetleri (%15,2), elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım (%14), ve toptan ve perakende ticaret (%10,6) sektörleri öne çıkmaktadır. Tablo 5.

Tablo 4:Yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışındaki doğrudan yatırımlarının sektörlere göre dağılımı, %

2002-2018* kümülatif		2018 Ocak-Ekim		2017 Ocak-Ekim	
İMALAT	25,5%	FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	26,8%	İMALAT	10,4%
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	18,4%	İMALAT	14,1%	FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	9,8%
1 Madencilik ve Taşocaklığı	27,5%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	22,1%	Madencilik ve Taşocaklığı	32,5%
2 Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	10,5%	Madencilik ve Taşocaklığı	19,4%	Gayrimenkul Faaliyetleri	20,1%
3 Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	10,3%	Gayrimenkul Faaliyetleri	11,3%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	7,7%
4 Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	6,7%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	11,2%	İnşaat	5,9%
5 Gayrimenkul Faaliyetleri	6,2%	Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	5,6%	Ulaştırma ve Depolama	4,3%
6 Bilgi ve İletişim	4,9%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	4,7%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	4,3%
7 İnşaat	4,3%	Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	3,2%	Bilgi ve İletişim	4,1%
8 Ulaştırma ve Depolama	3,9%	Diğer Hizmet Faaliyetleri	2,9%	Toptan ve Perakende Ticaret	3,7%
9 Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	3,6%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	2,8%	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	2,2%
10 Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	3,2%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	2,8%	Diğer Hizmet Faaliyetleri	2,0%
11 Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	2,4%	Diğer Finansal Hizmet Faaliyetleri	2,0%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	1,6%
12 Toptan ve Perakende Ticaret	1,9%	İnşaat	1,9%	Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	1,5%
13 Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	1,9%	Bilgi ve İletişim	1,9%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri İ	0,9%
14 Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	1,5%	Mobilya İmalatı ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalat	1,7%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	0,9%
15 Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	1,5%	Toptan ve Perakende Ticaret	1,1%	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve	0,8%
Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	43.309	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	3.394	Giden doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	2.510

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Ekim 2018 itibarıyla

Not: 1)Gölge satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan sektörleri temsil etmektedir. 2)İmalat ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörleri alt kırılımları itibarıyla sıralamaya dahil edilmiştir. 3) Tabloda yer alan yatırımlar ODI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. ODI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye) ve Net Diğer Sermaye alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların sektörel dağılımına yer verilmektedir.

Tablo 5: Yurt dışında yerleşik kişilerin yurt içindeki doğrudan yatırımlarının sektörlere göre dağılımı, %

2002-2018* kümülatif		2018 Ocak-Ekim		2017 Ocak-Ekim	
FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ		İMALAT		FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ	
İMALAT		FİNANS VE SİGORTA FAALİYETLERİ		İMALAT	
1	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	26,6%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)	15,2%	Ulaştırma ve Depolama
2	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	11,8%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	14,0%	Parasal Aracı Kuruluşların Faaliyetleri (Bankalar)
3	Bilgi ve İletişim	8,2%	Toptan ve Perakende Ticaret	10,6%	Toptan ve Perakende Ticaret
4	Toptan ve Perakende Ticaret	6,1%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	10,0%	İnşaat
5	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	5,9%	Ulaştırma ve Depolama	7,4%	Bilgi ve İletişim
6	Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Fonları (Zorunlu Sosyal Güvenl	5,2%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5,0%	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
7	Ulaştırma ve Depolama	4,5%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il	4,7%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri
8	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il	3,6%	İnşaat	3,7%	Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı
9	İnşaat	3,1%	Bilgi ve İletişim	3,5%	Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı
10	Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makir	2,8%	Madencilik ve Taşocakçılığı	3,4%	Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri il
11	Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	2,8%	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	3,3%	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve
12	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	2,4%	Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve	2,2%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı
13	Madencilik ve Taşocakçılığı	2,2%	Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	2,1%	Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makir
14	Gayrimenkul Faaliyetleri	2,0%	Ulaşım Araçları İmalatı	2,0%	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı
15	Holding Şirketlerinin Faaliyetleri	1,5%	Diğer Hizmet Faaliyetleri	1,8%	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$		152.889	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$	4.787	Gelen doğrudan yatırım toplamı, milyon \$

Kaynak: TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri *Ekim 2018 itibarıyla

Not: 1)Gölge satırlar her üç dönemde de ilk on beşte yer alan sektörleri temsil etmektedir. 2)İmalat ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörleri alt kırılımları itibarıyla sıralamaya dahil edilmiştir. 3) Tabloda yer alan yatırımlar FDI olarak tanımlanan değeri ifade etmemektedir. FDI, Sermaye (Yatırımlar ve (eksi) Tasfiye), Net Diğer Sermaye ve Net Gayrimenkul alt kalemlerinden oluşmaktadır. Burada, TCMB tarafından açıklanan verilerin bu yönde olması nedeniyle Sermaye kaleminin altındaki Yatırımların sektörel dağılımına yer verilmektedir.